

МАКСИМ СЛАВІНСЬКИЙ

(З приводу сімдесятип'ятьліття)

Дня 12 серпня ц. р. кінчає у Празі, далеко від поетичних висловів — мова гладка, витончена, а при тому така природна, без ніякої штучності у фразах, чи висловах!... Або на зборах у Празі, як скликаних Мілюковим десь 1924 р. Тоді Славінському довелося відповідати на Мілюківську програму з його автономією для нас у рамках його Росії та погрозами на нашу адресу... Говорив Славінський тоді (російською мовою) так легко, але ж так цікаво, з такою ерудицією, що не міг не викликати враження у противників. А очі! Очі — доповнювали те, чого словами не доказав промовець. Вони горіли запалом, кидаючи блискавиці. Та чи тільки тоді? Все було Славінського промови цікаві своєю формою, головню — на різних святах, що їх улаштувала у Празі, чи в Подєбрадах українська еміграція.

М. Славінський

Славінський — з фаху правник, скінчив юридичний факультет київського університету — але ж властиве поле його діяльності — публіцистика. Його журналістичні здібності відкрили були йому двері до найкращих російських журналів, він був одним із редакторів дуже впливового петербурзького органу політичної думки Росії „Вѣстникъ Европы“, він був знайомий, а то й приятелював із найвизначнішими політичними петербурзькими діячами. Та водночас Славінський був діяльним членом української петербурзької громади, брав близьку участь у редагуванні першого повного „Кобзаря“ Шевченка, що вийшов 1907 р. в Петербурзі за редакцією Василя Доманицького, працював у комісії, що займалася перекладом євангелія на українську мову, виступав часто на святах (головню на Шевченківських), що їх улаштували петербурзькі українці, — тощо. Коли після 1905 р. виринула потреба інформувати ширші кола російської та поросійщеної інтелігенції про Україну, український народ, його минуле та його домагання у зв'язку зі сподіваною перебудовою Росії, українці Петербургу почали видавати російський тижневик п. з. „Украинский Вѣстникъ“, що й появлявся від травня по жовтень 1906 р. Редакцію тижневика, що виходив у книжковому форматі, від 3—4 аркушів друку, вів Славінський, а найближчими співробітниками були: проф. Грушевський, Овсяніко-Куліковський та Олександр Русов. Журнал, довкола якого Славінський згуртував найвизначніших тодішніх українців Наддніпрянщини, як ось: О. Лотоцький, С. Русова, В. Доманицький, Д. Дорошенко, М. Туган-Барановський, Д. Багалій, Л. Жебуньов, Хв. Вовк, С. Бородаєвський і ін., з Галичини Ів. Франка, В. Гнатюка, з чужинців проф. Боуена де-Куртене — мав на той час дуже велику вагу. Він впливав, в українських справах, на російську Державну Думу, посилюючи дуже близько стояли до редакції, а то й у журналі співробітничали (В. Шемет, Г. Зубченко, І. Шраг, Оницький). Мусів „Украинский Вѣстникъ“ робити враження на чужих і на своїх, редактор бо його дбав про те, щоб статті стояли на відповідній висоті, щоб були все якнайактуальніші. Та коли цей журнал мав усе ж популярно-науковий і публіцистичний характер, то друге визначне видання, щось наче енциклопедія українознавства, що до нього теж дуже близько стояв Славінський — воно мало вже цілком наукове значення. Маємо на думці цікаве видання М. Славінського: „Украинский народъ въ его прошломъ и настоящемъ“. Видання це було обрховане на три томи, і мало обіймати всі українознавчі дисципліни: історію, етнографію, мистецтво, економіку, географію, антропологію, статистику, літературу. Редакційну колегію творили відомі професори: Хв. Вовк, М. Грушевський, М. Ковалевський, А. Кримський, Туган-Барановський, з неукраїнців — проф. Хв. Корш і Ол. Шахматов. Хоч безпосереднього впливу на редакцію Славінський не міг

різних народів царської Росії в Києві, і радник міністерства закордонних делегацій до уряду Дону, і міністер праці в уряді гетьмана Скоропадського, куди він увійшов із іншими визначними представниками українського громадянства з доручення Національного Союзу, а далі — голова дипломатичної Мисії У. Н. Р. в колишній Чехословаччині, і нарешті професор Української Господарської Академії в Подєбрадах та професор Високого Педагогічного Інституту ім. Михайла Драгоманова у Празі, і один із рухливіших представників української політичної еміграції на Заході. Ні один політичний виступ українців не обходився без поради Славінського, не було національно-культурного свята, в якому б він не брав участі; тут він часто промовляв, приковуючи до себе слухача гарними промовами.

Бо Славінський — промовець з Божої ласки. Пригадуються сходи в Чернівцях, влаштовані на пошану гостей із Наддніпрянщини, а саме Славінського та Стебницького. Це було десь 1903 р. влітку. Після привітання гостей проф. Степаном Смалем Стоцьким виступив Славінський з промовою, яку, певне, він сам давно забув, але ж яка запала в серце тодішнього студента, що її ніколи не забуде. Не так своїм змістом захопив був Славінський нас, молодь — говорив він про роллю селянства в нашому національно-політичному житті — як виголошенням, як тим великим запалом, із яким він промову виголошував. А мова — чиста літературна мова, повна поетичних образів,

¹) До речі, цей переспів і ще одна, оригінальна, любовна поезія Славінського, „пісня“ „В'ється стежка, поміж житом“ (музика К. Стеценка) — уже стали „народними“, їх співають, і не знаючи, що це слова Славінського.

мати, то редакційна рука його скрізь видна, це ж було його видання, за яке він відповідав. На жаль, із цього монументального збірника вийшло тільки два томи (1914, 1916), матеріяли до третього тому враз із цінними рукописами та бібліотекою пропали 1918 р., коли дім Славінського розграблено.

Із петербурзького часу треба ще піднести одне цікаве видання Славінського, яке свого часу мало велику вагу, а про яке в нас таки не знають. Є це переклад цілого (правда, цензурованого „Кобзаря” на російську мову, що появився за його редакцією. Найкращі переклади в цьому виданні вийшли з-під пера самого Славінського і його приятеля Андрія Колтоновського, бібліотекаря публічної книгозбірні в Петербурзі, теж незлого українського (забутого) поета. Видання це дуже швидко розійшлося між російською інтелігенцією Петербурга.

Воно не дивно, що російські переклади з Шевченка Славінському вдалися. Сам він — поет, поет-лірик, добрий знавець і мови і форми. В його ліриці переважає громадський елемент, хоч не бракує й інших тем: кохання, туга за рідним краєм. Царський режим, який відчував на своїх плечах тодішній інтелігент, не міг не найти відгуку в тодішній поезії, зокрема — і в Славінського. Найкраще це видно з його чудового сонету „П'яньте себе”, який тут подаємо нашим читачам. Правда, скарбниця оригінальних поезій Славінського невелика, зате дав він нашому письменству дуже багато зразкових перекладів із західноєвропейських поетів, зокрема — німецьких та чеських. Тут, побіч Шекспіра (сонети) Байрона, Ронсара, Містряля (і. пісня епопеї „Мірейо”), і Гете, і Шіллер, і Ленав, і Фрайліграт, і Плятен, і Улянд, і Меріке, і Геббель а далі: Бржезіна, Верхліцький, Неруда, Махар, Сова, Волькер і багато-багато інших. На жаль, мало що з цих перекладів побачило світ. Та коли б їх видати, вони забрали б кілька томів. Окремо заслуговують на згадку переклади Славінського різних сольоспівів та хорів визначних європейських композиторів до слів різних поетів. Сюди входить і Шуман, і Шуберт, і Моцарт, і Вагнер і багато-багато інших.

Почав писати Славінський дуже рано, але ж перші його поезії, появилися у львівській „Зорі” 1888 р., то під його власним ім'ям, то під псевдонімом „М. Стависький”, від назви рідного села „Ставиці”, де Славінський народився 12. серпня 1868 в сім'ї селянина.

Крім оригінальних і перекладних поезій, архів Славінського у Празі зберігає багато дечого іншого, гідного появи друком, зокрема його „Спомини”, що їх саме він закінчив.

Сімдесятп'ятліття застає Славінського здоровим і жвавим, повним енергії, яку проявляє він у роботі в емігрантських пражських національно-освітніх і культурних організаціях. Бажаємо йому той гарний настрій і енергію зберегти якнайдовше.